

Cursuri universitare

SNEJANA SULIMA

Drept european general

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

SNEJANA SULIMA

Drept european general

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2024-

Titlul I

ORGANIZAȚII DE COOPERARE INTERGUVERNAMENTALĂ ÎN EUROPA

Ideea uniunii politice europene s-a dezvoltat în principal în perioada dintre cele două războaie mondiale, cu scopul de a menține pacea în Europa și de a spori influența europeană în lume. Până și după constituirea Comunităților Europene, în spațiul european au existat și alte organizații de cooperare politică, economică sau militară.

În aceeași perioadă, în Europa, asistăm la construirea unei lumi bipolare, sub influența divizării țărilor în funcție de alianțele voluntare sau forțate care au luat naștere după al Doilea Război Mondial cu și între Uniunea Sovietică și Statele Unite. În acest context, țările din Europa de Est care au ajuns sub influența URSS nu au avut posibilitatea de a lua parte la crearea unor organizații de cooperare sau de integrare din Vest.

Până la apariția unor inițiative de unificare și integrare, statele europene își fondau relațiile pe principiile sistemului internațional. Sistemul european clasic se baza pe stabilirea unor relații multipolare, formând alianțe mai mult sau mai puțin durabile între statele europene.

Istoria ideii de unificare europeană este lungă și a fost dificil realizabilă, fiind ignorate mult timp importanța și avantajele acestei unificări. Expresia „State Unite ale Europei” utilizată de Winston Churchill în anul 1946 a fost lansată, de fapt, mult înaintea acestei date, încă din anul 1848, în contextul Primăverii popoarelor¹, și utilizată apoi de mai mulți intelectuali europeni. Victor Hugo, spre exemplu, în discursul său în cadrul Congresului de Pace din 21 august 1849², își imagina că „va

¹ „Primăvara popoarelor” cuprinde un val masiv de mișcări revoluționare din majoritatea statelor europene în anul 1848. Titlul mișcării apare însă mult mai târziu, la momentul publicării unei lucrări consacrate acestor evenimente, sub coordonarea lui François Fejtő. J.C. Caron, *Le Printemps des peuples*, în D. Kalifa (dir.), „Les noms d'époque. De «Restauration» à «années de plomb»”, Gallimard, Paris, 2020, pp. 187-207.

² E. Lejeune-Resnick, *L'idée d'États-Unis d'Europe au Congrès de la Paix de 1849*, în „1848. Révolutions et mutations au XIXe siècle”, Numéro 7, 1991. Sentiment et espaces européens au XIXe siècle, pp. 65-72. DOI: <https://doi.org/10.3406/r1848.1991.2118>.

veni o zi când vom vedea aceste două grupuri imense, Statele Unite ale Americii și Statele Unite ale Europei, plasate față în față una cu cealaltă, întinzându-și mâna peste mări...”¹. Spre deosebire de Victor Hugo, care vede unificarea europeană mai degrabă ca pe un ideal umanist pentru a favoriza pacea, solidaritatea și dezvoltarea relațiilor diplomatice, alți autori, precum Joseph Prudhon², văd viitorul Europei într-o confederație de entități politice, sau precum Paul de Leusse, ca pe niște proiecte de dezvoltare economică prin intermediul unei uniuni vamale de la sfârșitul anilor 1880³.

În perioada interbelică, inițiativele favorabile unificării statelor europene se multiplică. Pe când unii privilegiau ideea de unire culturală, alții erau interesați de unirea economică și, nu în ultimul rând, de o unire politică. Majoritatea celor care promovau curentul unificării acestor țări în anii 1920 se sprijineau pe convingerea că Europa, dincolo de a fi un spațiu geografic, reprezintă o civilizație europeană, fundament al unității europene⁴. Inițiativele privind unificarea economică luau în considerare stabilirea unui sistem de liber schimb, a unui sistem de preferințe economice sau chiar o piață comună, în contextul necesității reconstruirii economiilor statelor europene slăbite de Primul Război Mondial⁵. Cooperarea economică mai extinsă sau mai restrânsă, în funcție de interesele fiecărei țări, implica, în principal, state din Europa Occidentală⁶ și centrală⁷.

În această perioadă, prin ideile dezvoltate în eseuul său, *Pan-Europa* (1923), Richard von Coudenhove-Kalergi, în mod cu adevărat vizionar,

¹ Cf. F. Wilhelm, *Victor Hugo et l’Idée des Etats-Unis de l’Europe*, Les Amis de la Maison de Victor Hugo à Viande, Luxembourg, 2000.

² P.J. Proudhon, *Du principe fédératif et de la nécessité de reconstituer le parti de la révolution* (éd. 1863), Hachette Livre BnF, 2012.

³ P. De Leusse, *La Paix par l’union douanière franco-allemande*, J. Bussenius, Strasbourg, 1888.

⁴ B. Wassenberg, *Histoire du Conseil de l’Europe (1949-2009)*, PIE Peter Lang, 2012.

⁵ A se vedea, în acest sens, de exemplu, lucrarea lui J.M. Keynes, *The Economic Consequences of the Peace*, Harcourt, Brace and Howe, New York, 1920.

⁶ E. Bussière, M. Dumoulin (dir.), *Milieux économiques et intégration européenne en Europe occidentale au XXe siècle*, Artois Presses Université, Arras, 1998.

⁷ E. Hantos, *L’Europe centrale, une nouvelle organisation économique*, Félix Alcan, Paris, 1932.